

Niełatwą książkę Watta i Williama, zakładającą sporą dozę wiedzy z psychologii religii, czyta się z zainteresowaniem. Mimo pewnej niespójności językowej, wynikającej z różnicy języka psychologii i teologii oraz mimo konieczności rezygnacji z tak zwanej twardej metodologii, reprezentowane przez autorów interdyscyplinarne podejście do rozważań nad fenomenem religijności jest ciekawe i rzuca nowe światło na ten obszar ludzkich doświadczeń.

Wedle słów autorów adresatami ich pracy są psychologowie i osoby duchowne, można jednak śmiało polecić ją wszystkim, którzy interesują się fenomenem religijności. Naukowa wnikliwość i precyzja myśli idzie w parze z pokorą badaczy, nakazującą im ciągle mieć w polu widzenia prawdę, że człowiek jest bytem otwartym na spotkania z Innym i nie zamyka się tylko na sobie samym czy na swoich potrzebach. Chodzi tu o otwartość esencjalną, wpisaną w podstawowe potrzeby człowieka i istniejącą od momentu jego narodzin. Jawi się ona jako coś radykalnego, przemieniającego się zależnie od okoliczności w różne typy relacji. W tej perspektywie religijność wpisuje się w centrum potrzeb człowieka, spleta się z jego pragnieniami, lękami i nadziejami. Będąc rodzajem szczególnego doświadczenia człowieka stanowi zarazem jego dziedzictwo.

Ks. Jerzy Szymoła

JAKUB KOŁODZIEJ
Lublin

DYNAMIKA ZMIAN OSOBOWOŚCI W NORMIE I PATOLOGII SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM NAUKOWEGO

W dniach 1-3 grudnia 1995 w Kazimierzu Dolnym odbyło się sympozjum, które zostało zorganizowane przez Katedrę Psychologii Klinicznej i Osobowości KUL. Sympozjum poświęcone było prezentacji i podsumowaniu długofalowych badań prowadzonych pod kierunkiem prof. dr hab. Zenomeny Płużek w zakresie psychologii klinicznej i psychologii osobowości.

Zagadnienia poruszane w ramach sympozjum dotyczyły dynamiki zmian osobowości osób normalnych i chorych psychicznie; koncentrowały się one wokół trzech problemów:

1. Opisu i interpretacji zmian osobowości;
2. Problemów metodologicznych pomiaru dynamiki zmian osobowości;
3. Wykorzystania badań testowych do pomiaru wyżej wymienionych zmian.

Istnieje wiele koncepcji osobowości, ale w każdej z nich pojawia się pytanie dotyczące zmienności. W psychologii humanistycznej podkreśla się, że osobowość znajduje się w ciągłym procesie przemian, od początku do kresu życia.

Dotykając zjawiska zmiany napotykaemy wiele trudności: czym jest zmiana, jakie są jej przejawy i przyczyny, co ma wpływ na kierunek i wielkość zmian, jak określić i zmierzyć dynamikę zmian?

Referat otwierający i jednocześnie wprowadzający w klimat rozważań wygłosiła prof. Z. Płużek, podsumowując zagadnienia, jakimi zajmowali się pracownicy Katedry przez ostatnie 25 lat, oraz zarysowując problemy na jakie natrafiali. Programy badań długofalowych prowadzone przez pracowników Katedry pod kierunkiem prof. Z. Płużek są następujące:

I. Prace w ramach naukowej międzynarodowej współpracy z USA:

1. Ocena skuteczności rehabilitacji chronicznych schizofreników. Badania obejmowały dziesięciokrotne badania tych samych pacjentów tymi samymi metodami w ciągu 5 lat. Były to grupy schizofreników z Krakowa, Lublina i Warszawy.

2. Profilaktyka chroniczności pacjentów z rozpoznaną schizofrenią, były to pięciokrotne badania pacjentów z Krakowa i Lublina.

3. Ocena skuteczności profilaktyki samobójstw młodocianych – badania trwały przez 5 lat, przebadano pacjentów z Krakowa (500 osób) i Lublina (125 osób).

II. Badania indywidualne pracowników Katedry.

III. Prace zaproszonych gości.

W pierwszej sesji poświęconej problematyce zmian osobowości przedstawiono wyniki badań podłużnych.

Dr S. Steuden zaprezentowała bardzo ciekawe długofalowe badania nad schizofrenią wczesną. Badania prowadzone były ponad 16 lat i polegały na siedmiokrotnym badaniu tych samych osób tymi samymi metodami. Badania ujmowały dynamikę zmian syndromów chorobowych.

Dr W. Okła i dr S. Tucholska omówiły badania dynamiki zmian syndromu depresji i poczucia sensu życia u osób po próbach samobójczych.

Dr A. Nasiłowska-Barud przedstawiła badania dotyczące oceny skuteczności rehabilitacji osób po zawale mięśnia sercowego. Były to dziesięciokrotne badania testowe wykonane w ciągu 5 lat. Ocena zmian osobowości była dokonana za pomocą łańcuchów Markowa.

Mgr M. Ledwoch wygłosił referat na temat *Poczucie zmiany własnej osobowości pod wpływem doświadczanego lęku*. Wyniki przeprowadzonych badań empirycznych w wyraźny sposób potwierdziły wyżej wymieniony wpływ w zakresie poznawczego, emocjonalnego oraz behawioralnego aspektu funkcjonowania osobowości.

W dyskusji zwrócono uwagę na różną metodologię prowadzenia tego typu badań, jakimi są badania długofalowe, oraz na zależność uzyskanych rezultatów od sposobu zaplanowania i przeprowadzenia badań oraz przyjętego modelu opracowania statystycznego. Dało to obraz złożoności zagadnienia, a także pozwoliło przeanalizować wady i zalety określonej strategii badawczej.

Druga sesja koncentrowała się na problemach metodologicznych pomiaru dynamiki zmian osobowości.

Dr A. Januszewski w referacie na temat *Z problematyki statycznie vs procesualnie rozumianego przedmiotu psychologii* zwrócił uwagę na konsekwencje ujmowania przedmiotu psychologii w sposób statyczny oraz dynamiczny – jako pewnego procesu zachodzącego w określonym czasie. Procesualny aspekt formułowania diagnozy psychologicznej wynika z natury przedmiotu badania. Obok klasycznego podejścia normatywnego, w którym przedmiot traktuje się statycznie, istotne jest respektowanie jego aspektów dynamicznych, m.in. przechodzenie od:

- a) nieoznaczoności (nieświadomości) w oznaczoność (uświadomienie),
- b) subiektywizmu w obiektywizm,
- c) wąskiej lokalizacji do cyrkularności w czasie i przestrzeni.

Mgr P. Rydzewski – matematyk z Łodzi – zaprezentował matematyczny model opracowania wyników badań, tzw. sieci neuronowe. Omówił możliwości ich zastosowania w badaniach psychologicznych, między innymi do przewidywania zmian oraz możliwości operowania informacją niepełną. Referat ten wzbudził bardzo szerokie zainteresowanie, co przejawiało się w długiej dyskusji.

Trzecia sesja dotyczyła wykorzystania badań testowych do oceny zmian osobowości. Program tej części sympozjum był następujący:

Ks. dr W. Szewczyk przedstawił referat na temat: *Dynamika zmian osobowości obserwowanej u studentów duchownych przebywających w wojsku*.

Dr P. Oleś wygłosił referat na temat *Problemy metodologiczne pomiaru dynamiki zmian w badaniach klinicznych, korelacyjnych i eksperymentalnych*. W referacie zwrócił uwagę na to, jak ujmuje się przyczyny zmian, na czym one polegają, czyli jakie są ich przejawy i mechanizmy oraz jak głęboko sięgają zmiany w strukturę psychiczną człowieka.

Dr A. Juros w referacie pt. *Metodologia badań przemiany osobistej* na bazie teorii Eriksona i Albeego dokonał próby tworzenia zasad badawczych odnoszących się do przemiany osobistej oraz próby ustalenia podstaw badania trafności longitudinalnej. M.in. zadając pytanie: na ile prowadzimy badania nad zmianą cech osobowości, a na ile badania dotyczące zmian w zakresie zachowań człowieka będących konsekwencją cech osobowości?

O. mgr B. Soiński przedstawił referat na temat: *Poczucie zmiany osobowości u alumnów OFM I i V roku studiów*. Swoje badania oparł na teorii Rullii, który interpretuje proces rozwoju człowieka w kategoriach autotranscendencji, która jest podstawowym dynamizmem rozwojowym.

Dr E. Januszewska wygłosiła referat pt. *Zastosowanie psychodynamicznej teorii rozwoju D. W. Winnicotta do badań dzieci*. Teoria Winnicotta podkreśla, że każde dziecko rozwija się samoistnie i ma siłę witalną, która aktywizuje je do życia. Jest to wrodzony pęd do rozwoju, z jakim dziecko się rodzi i jaki niesie ze sobą przez całe życie.

Dr M. Ciesielski w referacie na temat: *Subiektywne i obiektywne zmiany osobowości u transseksualistów po zmianie płci* zaprezentował bardzo bogaty materiał badawczy ukazujący ogromną dynamikę zmian osobowości w tej grupie osób i ujawniający trudność i złożoność interpretacji uzyskanych wyników.

W dyskusji podkreślono wpływ specyfiki zastosowanych metod oraz ograniczenia psychologicznej analizy.

Podsumowania zagadnień poruszanych w ciągu 3 dni dokonała prof. Z. Płużek wskazując między innymi na:

1. Znaczenie badań długofalowych w poznawaniu osobowości oraz procesów rozwojowych lub zmian chorobowych.
2. Konieczność doprecyzowania pojęć psychologicznych, które często są używane wieloznacznie, co stwarza pewne bariery porozumiewania się.
3. A także potrzebę precyzyjnego planowania badań podłużnych i konieczność pogłębiania refleksji teoretycznej i metodologicznej. Zaplanowano publikację książkową tekstów referatów oraz fragmentów dyskusji. Zasygnalizowano również potrzebę zorganizowania II sympozjum dotyczącego omawianej tematyki.

KS. MARIAN Z. STEPULAK
Lublin

SPRAWOZDANIE
Z OGÓLNOPOLSKIEGO SYMPOZJUM PSYCHOLOGICZNEGO
NT. „MODELE NORMY PSYCHOLOGICZNEJ:
PERSPEKTYWY SPOJRZEŃ – MOŻLIWOŚCI – OGRANICZENIA – FUNKCJE”
LUBLIN 17-18 LISTOPADA 1995 ROKU

W dniach 17-18 listopada 1995 roku Katedra Psychologii Ogólnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego pod kierownictwem ks. prof. Zenona Uchnasta zorganizowała ogólnopolskie sympozjum naukowe poświęcone zagadnieniu normy psychologicznej. Podstawowym zadaniem tego spotkania była wymiana aktualnych doświadczeń związanych z problematyką normy we współczesnej psychologii. Na uwagę zasługuje fakt, iż w sympozjum wzięli udział nie tylko psycholodzy, ale także przedstawiciele pedagogiki i filozofii. Chodziło bowiem o to, aby zaprezentować problematykę normy psychologicznej w szerokim naukowym kontekście.

Sympozjum otworzył kierownik Katedry Psychologii Ogólnej KUL, ks. prof. Z. Uchnast, dokonując wprowadzenia w tematykę obrad. Jako pierwsza wystąpiła prof. Krystyna Ostrowska (ATK) z referatem: *Dynamiczny model normy psychologicznej wyłaniający się z założeń orientacji personalistyczno-egzystencjalnej*. Propozycja tak sformułowanego tematu stoi w ostrej opozycji do modelu norm adaptacyjnych w psychologii. Model dynamiczny zakłada, iż człowiek jest istotą relacyjną. Posiada nadzwyczajną zdolność do utrzymywania i potwierdzania własnej tożsamości. W modelu tym kładzie się akcent na odkrywanie sensu własnego życia oraz potwierdzanie go w działaniu. Inne założenie tego modelu to przyjmowanie odpowiedzial-